

Гнедіна К.В.

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Навчально-наукового інституту економіки
Чернігівського національного технологічного університету

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

*«Людина у своїй поведінці повинна керуватися принципами природної рівноваги при
врахуванні взаємодії економічних, соціальних, екологічних та інших факторів
з використанням основних принципів біокібернетичної саморегуляції»*

Фредерік Вестер

В умовах динамізації інтеграційних та глобалізаційних процесів все більшої актуальності набуває питання імплементации засад сталості в Україні з урахуванням світового досвіду реалізації концепції сталого розвитку. Виклики сьогодення зумовлюють необхідність вирішення ряду економічних, соціальних, демографічних, екологічних та інших проблем, з якими зіткнулася країна на сучасному етапі цивілізаційного поступу та її переходу на нову модель розвитку. Задоволення економічних потреб без усвідомлення необхідності забезпечення раціонального природокористування, дбайливого ставлення до джерел ресурсів, розумного господарювання може призвести до повної вичерпаності ресурсного потенціалу та екологічної катастрофи. У зв'язку із цим управління економічними процесами не може відбуватися без урахування екологічних наслідків, а до оцінки ефективності таких процесів доцільно підходити комплексно: з урахуванням соціальних, екологічних, економічних аспектів.

Забезпечення активізації економічних процесів, їх екологізації та соціальної зорієнтованості є першочерговими завданнями, які стоять перед Україною у XXI столітті для її інтеграції у світовий господарський комплекс, отримання конкурентних переваг, подальшого розвитку та позиціонування у світі як країни-партнера розвинених країн. Саме тому дослідження проблем та визначення передумов, принципів, пріоритетних напрямів розвитку України в

контексті концепції сталого розвитку, розробка дієвих механізмів управління розвитком на засадах сталості є актуальними напрямками наукового пошуку.

Фундаментальні теоретичні положення концепції сталого розвитку висвітлено у наукових працях широкого кола зарубіжних вчених, зокрема: Д. Медоуза та Д. Медоуз, Й. Рендерса, В. Беренса, Р. Нельсона, С. Уінтера та інших, які розкривають сутність сталого розвитку та основні положення концепції.

Теоретичним аспектам та проблемам впровадження в Україні моделі сталого розвитку присвячені роботи таких відомих вітчизняних вчених: О.М. Алімова, О.І. Амоши, І.К. Бистрякова, В.М. Геєця, М.І. Долішнього, М.З. Згуровського, Л.Г. Мельника, О.Ф. Новікової, М.А. Хвесика та багатьох інших, які окреслюють сучасні тенденції та перспективні напрями сталого розвитку України з урахуванням внутрішнього потенціалу держави, визначають інструменти, спрямовані на реалізацію принципів збалансованого розвитку.

За наявності потужного наукового доробку у сфері теорії сталого розвитку та практичного застосування положень концепції еколого-орієнтованого розвитку залишаються неповною мірою висвітленими питання імплементації засад сталості у різних сферах людської діяльності, розробки моделі сталого розвитку та механізму її впровадження в Україні, що зумовлює актуальність подальших наукових розробок у даному напрямі досліджень і, зокрема, даної наукової роботи.

Метою даного дослідження є визначення передумов імплементації концепції сталого розвитку в Україні та формування системи стратегічних орієнтирів розвитку країни на засадах сталості в умовах посилення процесів глобалізації.

У створенні теоретичного підґрунтя концепції сталого розвитку взяли участь дослідники з різних сфер науки: екологи, економісти, філософи, політологи та інші. Передумовою трансформації розуміння людством взаємовідносин «економіка-суспільство-природа» та появи нової - екологічної моделі суспільного розвитку стала доповідь американського вченого Д.

Медоуза «The Limits to Growth» («Межі зростання») [16], опублікована у 1972 році Римським клубом – міжнародною організацією, яка об'єднала всесвітньовідомих вчених, політиків, представників ділових кіл та у центрі уваги якої знаходилися проблеми і особливості розвитку людства в епоху науково-технічного прогресу. Автор прогнозував неминучу глобальну катастрофу, з якою зіткнеться людство у XXI столітті на тлі прискореного промислового зростання, збільшення чисельності населення та виснаженості і браку природних ресурсів [16].

Поява глобальної економіки у XX ст., швидкі темпи науково-технічного прогресу та економічного зростання не вирішили таких проблем людства, як бідність, безробіття, голодування, на що вказує австрійський вчений Конрад Лоренц у своїй роботі «Die acht todsunden der zivilisierten Menschheit» («Вісім смертних гріхів цивілізованого людства») [15], опублікованій у 1973 році.

Усвідомлення світовим суспільством наслідків глобальної екологічної катастрофи призвело до трансформації системи цінностей та зміни парадигми розвитку цивілізації: від фокусування на прогресі як економічному зростанні до розуміння необхідності забезпечення узгодженості цінностей людства із законами біосфери як надсистеми.

Ця ідея стала основою «концепції сталого розвитку», різні аспекти якої обговорювалися на Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку, що відбулася у Ріо-де-Жанейро 3-14 червня 1992 року, за результатами якої було прийнято план «Agenda 21» («Порядок денний на XXI століття») [8], де розкривається програма дій, направлених на забезпечення сталого розвитку у третьому тисячолітті та згідно з яким країни світу повинні були до 1997 року розробити національні стратегії сталого розвитку.

Сталий розвиток («sustainable development» - «розвиток, що самопідтримується», «життєздатний розвиток») як феномен поєднує дві протилежні категорії: «сталість» та «розвиток».

«Сталий» означає незмінний, постійний, який не зазнає коливань та не піддається змінам [10]. «Розвиток», як протилежність «постійності», є

достатньо складним поняттям, яке набуло значного відображення у філософській та економічній науках. Древньогрецькі філософи ототожнювали розвиток зі змінами, визначаючи його як «зміну частини буття» [1]. Вчений Л.Г. Мельник визначає «розвиток» як «незворотну, спрямовану, закономірну зміну системи на основі реалізації внутрішньо притаманних їй механізмів самоорганізації», основними властивостями розвитку є незворотність, спрямованість, закономірність, а також впорядкованість та активна роль внутрішніх механізмів самоорганізації [6]. На думку дослідника Е.М. Короткова, розвиток - це «сукупність змін, які ведуть до появи нової якості і зміцнення життєвості системи, її здатність чинити опір руйнівним силами зовнішнього середовища» [4].

Сталий розвиток є багатоаспектним поняттям та охоплює екологічний, соціальний, економічний, культурний, духовно-етичний, освітній, науковий, правовий, політичний виміри. Огляд трактувань терміну «сталий розвиток» (таблиця 1) свідчить про відсутність єдиної точки зору щодо визначення його змісту. Під сталим розвитком розуміється «розвиток, який би не підривав природні і соціальні умови існування людства у довгостроковій перспективі» [2], «гармонійний, збалансований, безконфліктний прогрес всієї земної цивілізації...» [13], «такий розвиток суспільства, при якому поліпшуються умови життя людини, а вплив на навколишнє середовище залишається у межах господарської ємності біосфери, так що не руйнується природна основа функціонування людства» [11].

При цьому загальновідомою є дефініція, сформульована видатним норвезьким політичним та громадським діячем Гру Харлем Брундтланд, яка у доповіді «Our common future» («Наше спільне майбутнє»), опублікованій у 1987 році Всесвітньою комісією ООН, визначила сталий розвиток як такий рух уперед, коли людство задовольняє свої життєві потреби, не позбавляючи цієї можливості майбутні покоління [17].

Таблиця 1 – Визначення змісту категорії «сталий розвиток»*

№	Трактування терміну «сталий розвиток»	Автори (джерело)
1	Такий розвиток суспільства, який задовольняє потреби нинішніх поколінь і не ставить під загрозу можливості наступних поколінь задовольняти свої потреби	Г. Брундтланд, «Наше спільне майбутнє», звіт Комісії ООН [17]
2	Означення гармонійного, збалансованого, безконфліктного прогресу всієї земної цивілізації, груп країн (регіонів, субрегіонів) щодо збереження довкілля, ліквідації експлуатації, бідності та дискримінації як кожної окремо взятої людини, так і груп населення, зокрема за етнічними, расовими чи статевими ознаками	Г. Дейлі [13]
3	Про сталий розвиток можна говорити лише тоді, коли економічне зростання, матеріальне виробництво та споживання, інші види суспільної діяльності відбуваються в межах, визначених здатністю екологічних систем до відновлення. Згідно з визначенням сутності поняття сталий розвиток суспільства, воно спрямоване на задоволення потреб сучасного покоління без шкоди майбутнім генераціям людей	М.А. Хвесик, О.М. Алимов, І.К. Бистряков та інші [7]
4	Такий розвиток, який би не підривав природні і соціальні умови існування людства у довгостроковій перспективі	О.Б. Вебер [2]
5	Безперервний процес задоволення потреб теперішнього і майбутніх поколінь. Він включає дві групи понять: по-перше, необхідні для збереження і розвитку потреби та можливості, по-друге, потреби, що накладаються на можливість задовольняти обмеження, зумовлені станом технологій і організацією суспільства	О.Л. Кузнецов, П.Г. Кузнецов, Б.Є. Большаков [5]
6	Такий розвиток суспільства, при якому поліпшуються умови життя людини, а вплив на навколишнє середовище залишається у межах господарської ємності біосфери, так що не руйнується природна основа функціонування людства	Екологічний словник [11]

*складено автором на основі [2, 5, 7, 11, 13, 17]

Дослідженням сталого розвитку у країнах світу та оцінюванням рівня економічної, соціальної та екологічної сталості у 151-ій країні, що включають

99 відсотків населення світу, займається Sustainable Society Foundation (Фонд сталого суспільства) – створена у 2006 році у Нідерландах некомерційна організація, яка функціонує у всьому світі [18]. Цією організацією запропонована методика визначення SSI - Sustainable Society Index (Індексу сталості суспільства), яка передбачає оцінку рівня сталості за визначеними критеріями за трьома вимірами сталості: соціальне благополуччя, екологічне благополуччя та економічне благополуччя. У якості критеріїв виступає 21 індикатор сталого розвитку, кожний із яких оцінюється у балах за 10-бальною шкалою, виходячи із рівня значення показників, в результаті чого за цими індикаторами визначається Індекс соціального благополуччя, Індекс екологічного благополуччя та Індекс економічного благополуччя. Результати бального оцінювання Фондом сталого суспільства рівнів соціального, екологічного та економічного благополуччя в Україні у 2006-2014 роках наведені у таблиці 2.

Таблиця 2 – Результати бального оцінювання рівнів соціального, екологічного та економічного благополуччя в Україні у 2006-2014 роках*

Виміри благополуччя (Wellbeing dimensions)	Роки					Темп росту, 2014/2006
	2006	2008	2010	2012	2014	
Соціальне благополуччя (Human wellbeing)						
- Бальна оцінка	7,78	7,97	7,99	7,95	7,98	1,03
- Рейтингове місце серед 151-єї країни світу	33	26	25	31	33	x
Екологічне благополуччя (Environmental wellbeing)						
- Бальна оцінка	3,54	3,79	4,08	3,98	4,39	1,24
- Рейтингове місце серед 151-єї країни світу	105	93	89	98	88	x
Економічне благополуччя (Economic wellbeing)						
- Бальна оцінка	4,34	4,74	4,74	4,49	3,75	0,86
- Рейтингове місце серед 151-єї країни світу	43	39	46	54	75	x

*складено автором за даними Sustainable Society Foundation [14,18]

Згідно із результатами оцінювання рівнів соціального, екологічного та економічного благополуччя в Україні (таблиця 2) найнижчу бальну оцінку має рівень економічного благополуччя (3,75 у 2014 році), внаслідок чого Україна за рівнем економічної сталості посідає 75-те рейтингове місце серед 151-єї країни світу, в той час як у 2008 році займала 39-те місце. При цьому рівень економічного благополуччя протягом останніх років постійно зменшувався: якщо у кризовому 2008 році він був оцінений у 4,74 балів, то у 2014 році – бальна оцінка склала 3,75.

Найвищу бальну оцінку серед оцінок в рамках трьох вимірів сталого розвитку у 2014 році має рівень соціального благополуччя. Рівень благополуччя людини у 2014 році в Україні оцінений у 7,98 балів, що вище бальної оцінки у 2006 році (7,78). Україна у 2014 році за рівнем соціального благополуччя посіла 33-тє місце серед країн світу.

Рівень екологічного благополуччя протягом досліджуваного періоду мав тенденцію до зростання, у 2014 році він оцінений у 4,39 б., що вище за бальну оцінку екологічного благополуччя у 2006 році (3,54). Однак, незважаючи на незначні покращення, за рівнем екологічного благополуччя Україна у 2014 році посідає лише 88-ме місце серед 151-єї країни світу.

Для більш глибокого дослідження тенденцій соціально-економічного розвитку України на сучасному етапі та виявлення чинників, що стримують впровадження засад сталості, при аналізі складових SSI (Індексу сталості суспільства) слід детально розглянути систему показників, що виступають критеріями оцінки соціального, екологічного та економічного благополуччя. Згідно із методикою, розробленою Фондом сталого суспільства, в основу визначення SSI покладено систему індикаторів, що включає 21 індикатор: 9 індикаторів – за соціальним виміром, 7 індикаторів – за екологічним виміром, 5 індикаторів – за економічним виміром сталості [14, 18].

Результати оцінювання індикаторів сталого розвитку в Україні у 2006-2014 роках в рамках трьох вимірів сталості наведено у таблиці 3.

Таблиця 3 - Результати бального оцінювання індикаторів сталого розвитку в Україні у 2006-2014 роках*

Виміри сталості	Індикатори (Indicators)	Роки					Середньосвітове значення бальної оцінки у 2014 році**
		2006	2008	2010	2012	2014	
Соціальне благополуччя (Human wellbeing)	1. Достатня кількість їжі (Sufficient Food)	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00	8,96
	2. Достатня кількість питного (Sufficient to Drink)	9,74	9,76	9,78	9,80	9,80	8,77
	3. Безпечна санітарія (Safe Sanitation)	9,47	9,45	9,43	9,43	9,43	7,27
	4. Освіта (Education)	8,62	8,88	9,12	9,20	9,42	7,56
	5. Здорове життя (Healthy Life)	6,53	6,58	6,64	6,81	7,07	6,99
	6. Гендерна рівність (Gender Equality)	6,80	6,86	6,87	6,86	6,94	6,80
	7. Розподіл доходів (Income Distribution)	8,27	8,69	8,81	9,05	9,05	5,07
	8. Ріст населення (Population Growth)	9,71	9,59	9,34	9,09	8,83	4,61
	9. Належне управління (Good Governance)	3,67	4,21	4,21	3,88	3,87	4,77
Екологічне благополуччя (Environmental wellbeing)	10. Біорізноманіття (Biodiversity)	4,71	4,71	4,71	4,71	4,71	6,18
	11. Поновлювані водні ресурси (Renewable Water Resources)	7,24	7,24	7,24	7,24	8,62	8,16
	12. Споживання (Consumption)	6,90	6,04	6,42	4,96	6,33	4,86
	13. Використання енергії (Energy Use)	3,94	4,13	4,18	4,23	4,62	6,45
	14. Економія енергії (Energy Savings)	2,15	3,91	5,99	5,41	6,89	4,75
	15. Парникові гази (Greenhouse Gases)	3,51	3,37	3,41	4,08	3,84	6,36
	16. Поновлювані джерела енергії (Renewable Energy)	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,54
Економічне благополуччя (Economic wellbeing)	17. Органічне землеробство (Organic Farming)	1,36	1,40	1,51	1,51	1,52	2,55
	18. Дійсні заощадження (Genuine Savings)	8,59	8,74	8,60	8,11	2,98	6,57
	19. Валовий Внутрішній Продукт, ВВП (Gross Domestic Product, GDP)	3,34	3,96	3,68	4,07	4,15	5,04
	20. Зайнятість (Employment)	4,23	5,07	5,27	4,45	4,63	4,87
	21. Державний борг (Public Debt)	9,33	9,70	9,51	8,19	8,50	6,87

*складено автором за даними Sustainable Society Foundation [14, 18]

** за результатами оцінки сталості у 151-ій країні світу [18]

Результати бального оцінювання індикаторів соціального благополуччя (таблиця 3) свідчать про наявність належних умов життя громадян в Україні, однак бальна оцінка такого індикатора як належне управління є невисокою (3,87 у 2014 році). Відповідно до результатів оцінювання критеріїв екологічного благополуччя рівень використання в Україні поновлюваних джерел енергії є низьким, обсяги викидів парникових газів зростають, рівень біорізноманіття залишається незмінним. Щодо результатів оцінювання індикаторів економічного благополуччя, то бальна оцінка таких індикаторів, як ВВП, зайнятість, дійсні заощадження, органічне землеробство у 2014 році є нижчою за середньосвітову оцінку. Особливо низьку бальну оцінку мають такі індикатори, як: органічне землеробство (1,52 б. у 2014 р.) та дійсні заощадження (2,98 б. у 2014 р.).

Результати бального оцінювання індикаторів сталого розвитку в Україні та світі у 2014 році зображені на рисунку 1.

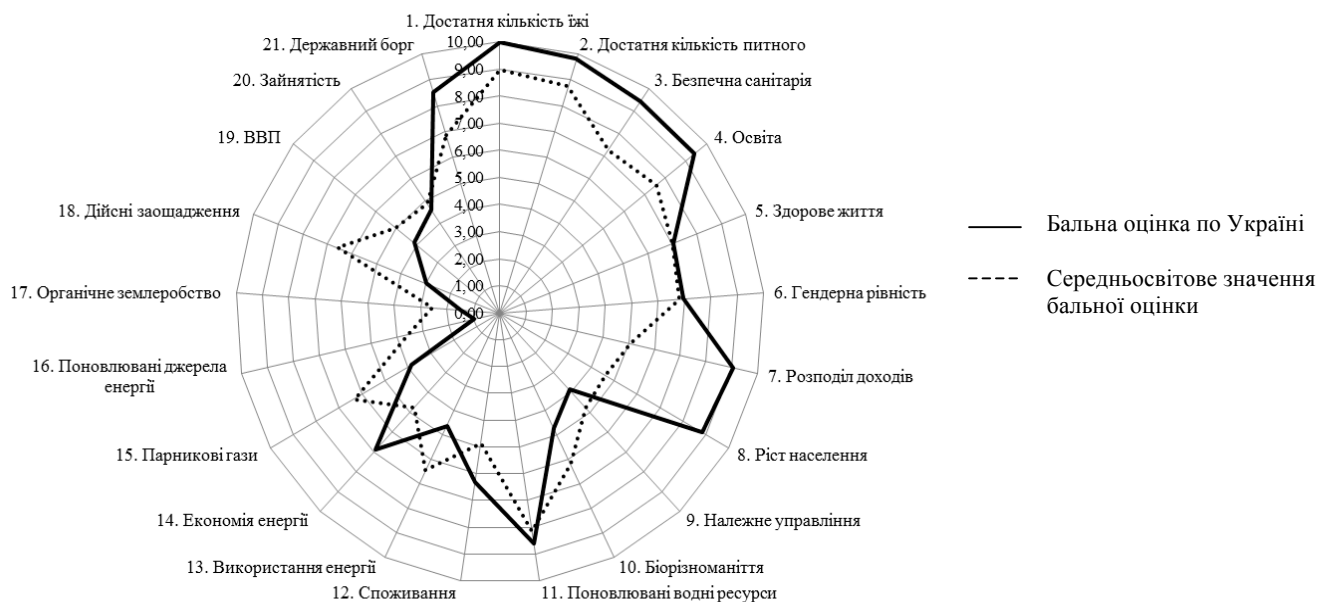

Рисунок 1. Результати бального оцінювання індикаторів сталого розвитку в Україні та світі у 2014 році*

* за даними Sustainable Society Foundation [14, 18]

Серед індикаторів соціального благополуччя такий індикатор як належне управління (рисунок 1) має бальну оцінку нижчу за середньосвітову (3,87 порівняно із 4,77). За результатами оцінювання індикаторів сталого розвитку Фондом сталого суспільства найбільш ефективним у 2014 році є державне управління у таких країнах, як: Фінляндія, Швеція, Нова Зеландія, Норвегія, Німеччина [14].

Такі індикатори екологічного благополуччя, як біорізноманіття, використання енергії та поновлювані джерела енергії, парникові гази також мають бальну оцінку нижчу за середньосвітове значення оцінки у 2014 році. Біорізноманіття вимірюється за допомогою двох індикаторів: 10-річна зміна лісової зони та площа охоронних територій у відсотках до загальної площі земель країни [14]. Протягом 2006-2014 років оцінка біорізноманіття в Україні залишалася незмінною - 4,71 б., середньосвітове значення бальної оцінки у 2014 становить 6,18. За першим критерієм (лісова зона) у 2014 році топ-10 країн світу очолює Китай, за другим (площа охоронних територій) – Венесуела [14].

Рівень використання енергії є мірою енергоспоживання, яка впливає на стан природних ресурсів. Найменший негативний вплив на довкілля від споживання енергії за результатами 2014 року - у Бангладеші, в той час як у Катарі та Ісландії рівень енергоспоживання найвищий, що призводить до виснаженості природних ресурсів [14]. В Україні індикатор «використання енергії» оцінений у 4,62 бали, середньосвітове значення бальної оцінки у 2014 році становить 6,45, що свідчить про необхідність підвищення ефективності споживання енергетичних ресурсів. Низьку бальну оцінку (1,0 б.) має рівень використання поновлюваних джерел енергії в Україні. За цим індикатором сталого розвитку станом на 2014 рік лідером у світі є Парагвай [14].

Найбільші обсяги викидів парникових газів, що викликають зміни у кліматі та призводять до незворотних негативних наслідків, припадають на країни з високим рівнем енергоспоживання. Так, у 2014 році найбільший їх обсяг в розрахунку на одну особу - у Катарі, в той час як у Демократичній

Республіці Конго викиди парникових газів відсутні [14]. В Україні у 2014 році індикатору сталості «парникові гази» відповідає бальна оцінка 3,84, разом із тим середньосвітова оцінка становить 6,36, що свідчить про необхідність зменшення обсягу викидів шкідливих речовин.

Відповідно до результатів оцінювання індикаторів економічного благополуччя (рисунок 1) бальна оцінка таких індикаторів, як органічне землеробство, дійсні заощадження, ВВП, зайнятість в Україні є нижчою за середньосвітове значення бальної оцінки у 2014 році. Органічне землеробство оцінюється за долею земель, що органічно обробляються у загальній площі. Найбільший відсоток таких земель у Австралії, Швеції, Естонії [14]. Рівень органічного землеробства в Україні має бальну оцінку 1,12 станом на 2014 рік при середньосвітовій оцінці - 2,55 б., що вказує на необхідність екологізації землеробства в Україні.

Дійсні заощадження вимірюють дійсний рівень збережень в економіці після врахування інвестицій у людський капітал, виснаження природних ресурсів та шкоди, заподіяної забрудненням. Найвищий рівень дійсних заощаджень станом на 2014 рік – у Катарі (46,1 % у Валовому національному доході) [14]. Бальна оцінка дійсних заощаджень в Україні (2,98) нижча за середньосвітову (6,57). Валовий внутрішній продукт як показник ефективності економіки України має бальну оцінку 4,15 у 2014 році, в той час як середньосвітова оцінка становить 5,04. Найвищий рівень ВВП у 2014 році мають такі країни, як: Катар, Люксембург, Норвегія, США, Швейцарія, Канада, Австралія, Австрія, Нідерланди, Швеція [14]. Високий рівень зайнятості населення є одним із індикаторів економічного благополуччя. До країн із найнижчим рівнем безробіття (менше 1% від загальної робочої сили) належать: Катар, Руанда, Таїланд, найвищий рівень безробіття у Мавританії та Македонії (31 %) [14]. Рівню зайнятості в Україні у 2014 році відповідає бальна оцінка 4,63 за 10-бальною шкалою (середньосвітова оцінка – 4,87), що свідчить про необхідність підвищення рівня зайнятості в країні.

Отже, розвиток України стримується рядом економічних, соціальних, екологічних та інших проблем і характеризується: високим рівнем енергоспоживання та енергозалежності, низьким рівнем використання поновлюваних джерел енергії, зниженням рівня зайнятості, зростанням обсягів викидів шкідливих речовин, низьким рівнем дійсних заощаджень тощо.

Для подолання існуючих проблем та подальшого розвитку України важливими є комплексний підхід до формування глобальної довгострокової стратегії на загальнодержавному рівні та програм розвитку на регіональному і місцевому рівнях з урахуванням екологічних, економічних, соціальних, культурних та інших аспектів одночасно та розробка дієвих механізмів імплементації засад сталості в країні.

Позитивним зрушенням у розвитку за цією траєкторією є формування та схвалення Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» (далі - Стратегія), у якій визначено мету реалізації стратегії, вектори руху, першочергові пріоритети її реалізації, стратегічні індикатори належних умов розвитку України, засоби реалізації стратегії, порядок нормативно-правового та організаційного забезпечення її реалізації [9]. Згідно із Стратегією рух країни повинен здійснюватися за векторами розвитку, безпеки, відповідальності та гордості, в рамках яких передбачена реалізація 62 реформ та програм розвитку держави.

Серед них першочерговими є [9]:

- 1) Реформа системи національної безпеки та оборони;
- 2) Оновлення влади та антикорупційна реформа;
- 3) Судова реформа;
- 4) Реформа правоохоронної системи;
- 5) Децентралізація та реформа державного управління;
- 6) Дерегуляція та розвиток підприємництва;
- 7) Реформа системи охорони здоров'я;
- 8) Податкова реформа;
- 9) Програма енергонезалежності;

10) Програма популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі.

Реалізація стратегії розвитку неможлива без регулювання та сприяння ряду державних органів [3]. Заходи інституційного регулювання та підтримки відіграють вирішальну роль у забезпеченні переходу України до моделі сталого розвитку. Впровадження засад сталості потребує, окрім формування стратегії на загальнодержавному рівні, розробку концепцій сталого розвитку на рівні регіонів та міст.

Отже, домінантами сталого розвитку України є: соціальне благополуччя, екологічна безпека, економічне зростання (рисунок 2).

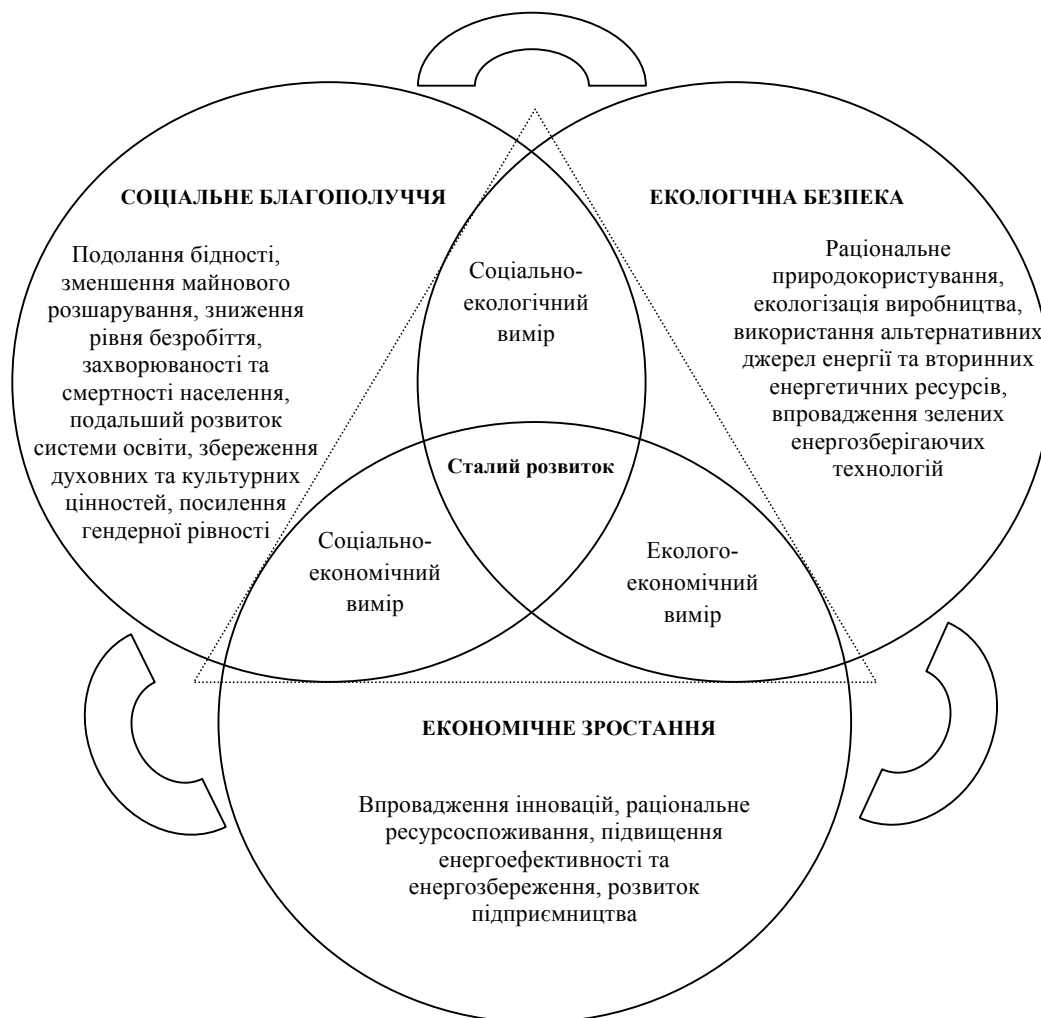

Рисунок 2. Домінанти сталого розвитку України*

*розроблено автором

Проведене дослідження теоретичних засад концепції сталого розвитку та практичних аспектів її реалізації дозволяють визначити основні стратегічні орієнтири розвитку України на засадах сталості за векторами: соціально-орієнтованого, еколого-збалансованого, економічного розвитку.

До основних стратегічних орієнтирів розвитку України на засадах сталості належать:

1) За вектором соціально-орієнтованого розвитку: подолання бідності, зменшення майнового розшарування, зниження рівня безробіття, захворюваності та смертності населення, збільшення тривалості життя, подальший розвиток системи освіти, збереження духовних та культурних цінностей, посилення гендерної рівності;

2) За вектором еколого-збалансованого розвитку: раціональне природокористування, екологізація виробництва, використання альтернативних джерел енергії та вторинних енергетичних ресурсів, впровадження “зелених” енергозберігаючих технологій та технологій утилізації відходів, пріоритетний розвиток екологічно безпечних видів транспорту та екологічних систем землеробства;

3) За вектором економічного розвитку: впровадження інновацій, раціональне ресурсоспоживання, підвищення енергоефективності та енергозбереження, розвиток підприємництва.

Для забезпечення впровадження засад сталості в Україні її розвиток повинен відбуватися за такими основними принципами: *екологічності, соціальної справедливості та захисту, міжгенераційної рівності, гендерної рівності, раціонального споживання, збалансованості, транспарентності, інноваційності, пріоритетності якості.*

Вагоме значення для створення умов із забезпечення реалізації принципів сталості в Україні має рівень усвідомлення суспільством важливості ідеї про збалансований, екологічно орієнтований розвиток та сприяння її поширенню. Для розуміння значущості ролі кожного індивіда у вирішенні екологічних проблем та формування дбайливого ставлення особистості до природи

необхідним є формування екоцентричного типу екологічної свідомості сучасних поколінь, який характеризується сприйняттям стосунків «людина-природа» як взаємодії та виявляється у гармонійному взаємозв'язку, взаємоузгодженому розвитку людини та природи. Велике значення у формуванні екологічної культури нації, головною ознакою якої є раціональне, невиснажливе природокористування, відіграє екологічна освіта та виховання. Екологічна культура сприяє формуванню здорової нації, в той же час здоров'я нації є стратегічним ресурсом держави, фактором національної та міжнародної безпеки.

Таким чином, сталий розвиток України можна розглядати як гармонійний, багатоаспектний, збалансований, всеохоплюючий розвиток країни, який полягає у економічному зростанні разом із додержанням норм екологічної безпеки та гарантуванням соціального добробуту і направлений на забезпечення високої якості життя громадян, збереження духовних та культурних цінностей, культурної спадщини, дбайливого ставлення до природи та раціонального природокористування у інтересах теперішніх і майбутніх поколінь. Імплементация економічної політики «зеленого» зростання, екологізація всіх сфер господарської діяльності, розвиток екологічної культури та поширення екомислення, зміцнення енергетичної незалежності країни, забезпечення високої якості життя громадян є основними стратегічними орієнтирами розвитку України на засадах сталості. Для зростання рівня екологічної ефективності та енергоефективності економічної системи України та наближення до європейських норм має бути реалізована низка реформ у різних сферах людської діяльності. Для організаційного забезпечення реалізації стратегії сталого розвитку, розробки річних програм розвитку, регулювання процесу реалізації стратегічних заходів, моніторингу результатів стратегії доцільним є створення на державному рівні Фонду сталого розвитку, головною метою функціонування якого буде імплементация засад сталості в Україні.

Перехід до моделі сталого розвитку в Україні є запорукою:

- становлення її як країни із ефективною, соціально орієнтованою та екологічно безпечною економічною системою;
- формування та утримання конкурентних переваг;
- підвищення інвестиційної привабливості країни;
- зміни кредитного рейтингу держави та досягнення достатнього рівня кредитоспроможності (інвестиційний клас ВВВ відповідно до шкали кредитних рейтингів Fitch Ratings [12]);
- формування системи екологічних цінностей та екологічної культури;
- забезпечення успішної інтеграції країни у світовий соціально-економічний простір.

Список використаних джерел

1. Асмус В.Ф. Античная философия. – 3-е изд./В.Ф. Асмус. – М.: Высшая школа, 2003. – 400 с.
2. Вебер А.Б. Политика мирового развития: между реальностью глобализации и императивом устойчивости/А.Б. Вебер//Полис. – 2003. – № 5. – С.38-45.
3. Гнедіна К.В. Вдосконалення управління муніципальною транспортною системою в контексті сталого розвитку/ К.В. Гнедіна //Економічний простір. – 2015. – 93. – С. 81-92.
4. Коротков Э.М. Концепция менеджмента/Э.М. Коротков. – М.: Дека, 1997. – 304 с.
5. Кузнецов О.Л. Устойчивое развитие: Научные основы проектирования в системе природа-общество-человек/Кузнецов О.Л., Кузнецов П.Г., Большаков Б.Е. - Международный университет природы, общества и человека "Дубна"; Государственный научный центр РФ ВНИИгеосистем. - Дубна, 2001. - 604 с.
6. Мельник Л.Г. Фундаментальные основы развития/Мельник Л.Г. – Сумы.: ИТД «Университетская книга», 2003. – 288 с.
7. Національна парадигма сталого розвитку України/ за заг. ред. академіка НАН України, д.т.н., проф., засл. діяча науки і техніки України Б.Є. Патона. –

К.: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. – 72 с.

8. Повестка дня на XXI век [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/agenda21_intro.shtml

9. Стратегія сталого розвитку «Україна-2020», схв. Указом Президента України від 12.01.2015 р. №5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U005_15.html

10. Український тлумачний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrainian_explanatory.academic.ru/170922/сталий

11. Экологический словарь 2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ecolog/1065>

12. Энциклопедия инвестора 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://investments.academic.ru/581/Fitch_Ratings

13. Daly H.E. (1973). Towards a steady-state economy. San Francisco: Freeman.

14. Geurt van de Kerk, Arthur Manuel, Richard Kleinjans (2014). Sustainable Society Index SSI - 2014. Sustainable Society Foundation, The Hague, The Netherland.

15. Lorenz Konrad (1973). Die acht todsunden der zivilisierten Menschheit. R. Piper & Co. Verlag, München.

16. Meadows D.H., Meadows D.L., Randers J. & Behrens W.W. III (1972). The Limits to Growth. New York: Universe.

17. Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://upload.wikimedia.org/wikisource/en/d/d7/Our-common-future.pdf>.

18. Sustainable Society Foundation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ssfindex.com>